

*Др Јован Вујичић,
доцент*

*УДК: 347.511/.514:658.62.018.4
DOI: 10.46793/UPSSX.727V*

**ПРЕДМЕТНА ОБЛАСТ ПРИМЕНЕ ДИРЕКТИВЕ
О ОДГОВОРНОСТИ ЗА ПРОИЗВОДЕ:
СЛУЧАЈ *KRONE – VERLAG****

Резиме

*Суд правде ЕУ у пресуди у предмету *KRONE – Verlag* утврдио је да чл. 2. Директиве о одговорности за производе, у вези с њеним чл. 1. и 6, треба тумачити тако да примерак штампаних новина који, бавећи се парамедицинском темом, даје нетачан здравствени савет који се односи на употребу биљке и чије придржавање се показало штетним по здравље читаоца тог дневног листа, не представља неисправан производ у смислу тих одредби. Избегавајући колико год је могуће да се ослони на разлику између материјалних и нематеријалних аспеката производа, фокусирајући се притом на разлику између услуга и производа, чини се да је Суд правде покушао да не утиче на јавну расправу о потреби прилагођавање правила о грађанскоправној одговорности новој стварности која је све више дигитална. То му омогућава да настави да развија своју праксу на доследан начин, који ће вероватно издржати могуће будуће законодавне промене, без потребе да већ утврђује под којим условима дигитални садржај и посебно софтвер подлежу одговорности за производ.*

Кључне речи: *Директива о одговорности за производе, појам неисправног производа, заштита потрошача.*

* Рад је резултат истраживања на пројекту Правног факултета Универзитета у Крагујевцу: „Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније”, који се финансира из средстава Факултета.

1. Увод

Недуго након усвајања Директиве о одговорности за производе¹ (даље у тексту: Директива), започета је расправа да ли су информације, нарочито када су садржане у физичком производу, као што је штампана публикација, обухваћене њеном предметном облашћу примене.² Коначно, 2020. године ово питање постављено је и пред Судом правде Европске уније (ЕУ). Иако негативан одговор не изненађује у светлу мишљења општег правобраниоца Хогана (*Hogan*) и већине академских студија о овој теми, пресуда може имати шире последице него што то њена изрека сугерише, пре свега у погледу додатног разграничења правила ЕУ о одговорности за производе. У том смислу, важно је испитати какав је њен значај за питање да ли се софтвер и други дигитални садржаји могу квалификовати као производ, које је централно у текућој ревизији европског права о одговорности за производе.³ Ово је посебно важно с обзиром на све ширу употребу физичких производа с дигиталним елементом, али и потпуно дигиталних производа и, услед тога, све већи ризик одговорности.

¹ Директива Савета 85/374/ЕЕЗ од 25. јула 1985. о приближавању закона и других прописа држава чланица који се односе на одговорност за неисправне производе (СЛ 1985 Л 210, стр. 29) која је измењена Директивом 1999/34/ЕЗ Европског парламента и Савета од 10. маја 1999. (СЛ 1999 Л 141, стр. 20) (*Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products* (OJ 1985 L 210, p. 29), as amended by *Directive 1999/34/EC of the European Parliament and of the Council of 10 May 1999* (OJ 1999 L 141, p. 20); даље у фуснотама: Директива).

² Вид. Whittaker, S., *European Product Liability and Intellectual Products*, *The Law Quarterly Review*, Vol. 105, Jan. 1989, стр. 127. и даље.

³ Вид. Извештај Комисије Европском парламенту, Савету и Европском економском и социјалном комитету о утицају вештачке интелигенције, интернета ствари и роботике на сигурност и одговорност од 19. фебруара 2020. године (*Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee, Report on the safety and liability implications of Artificial Intelligence, the Internet of Things and robotics*, Brussels, 19.2.2020 (COM(2020) 64 final)); Иницијатива Комисије „Грађанскоправна одговорност – прилагођавање правила о одговорности дигиталном добу и вештачкој интелигенцији“ (European Commission, *Civil liability – adapting liability rules to the digital age and artificial intelligence*, доступно на: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12979-Civil-liability-adapting-liability-rules-to-the-digital-age-and-artificial-intelligence_en, 09.09.2022).

2. Главни поступак и претходно питање

Кроне (*KRONE – Verlag*) је власник медија и издавач регионалног дневног листа Кронен-цајтунг (*Kronen-Zeitung*).⁴ У одељку „Аустрија“, 31. децембра 2016. године, објавио је чланак о користима облоге од ренданог рена, под насловом „Погледајте и живите здраво“ (*Hing’schaut und g’sund g’lebt*). Текст је потписао припадник верског реда свештеник-травар Бенедикт (*Kräuterpfarrer Benedikt*), који, као стручњак из области биљне медицине, даје бесплатне савете у колумни коју лист свакодневно објављује. Чланак је гласио: „Ублажавање реуматских болова – Свеж грубо нарендан рен може помоћи да се смањи бол који се јавља као последица реуме. На захваћена места, прво утрљајте масно биљно уље или свињску маст, а затим на њих нанесите рендани рен и притисните. Овај слој можете оставити од два до пет сати пре него што га уклоните. Његова примена има позитивно дренажно дејство.“ Наведени временски период био је, међутим, нетачан, јер је уместо „минута“ коришћен израз „сати“.⁵

Тужилац у главном поступку, који се поуздао у трајање третмана, 31. децембра 2016. године, држао је облогу на скочном зглобу, отприлике, три сата. Уклонио ју је тек након што је осетио јак бол услед токсичне реакције на кожи. Захтевао је да се Кроне обавезе да му исплати износ од 4.400 евра на име накнаде штете због претрпљене телесне повреде и да се утврди његова одговорност за све садашње и будуће штетне последице догађаја од 31. децембра 2016. године.⁶

⁴ Пресуда Суда правде (прво веће) од 10. јуна 2021. у предмету C-65/20 VI v *KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG*, ECLI:EU:C:2021:471 (даље у фуснотама: Пресуда), пар. 13.

⁵ Пресуда, пар. 14-16.

⁶ Пресуда, пар. 17. и 18.

Пошто је тужбени захтев одбијен у првостепеном и жалбеном поступку,⁷ тужилац је поднео ревизију суду који је упутио захтев за претходну одлуку (*referring court*). Тај суд прецизира да се у спору који се пред њим води поставља питање да ли се, према Директиви,⁸ издавач или власник новина може сматрати одговорним за штетне последице нетачних информација садржаних у чланку чије је објављивање одобрио.⁹ Када је реч о носачима података, наводи да се у делу правне литературе ограничава примена одговорности за неисправне производе на штету која је проузрокована физичким предметом, нпр., отровним повезом књиге или отровним мастилом. Према том схватању, заштитна сврха те одговорности је заштита од опасне

⁷ Окружни привредни суд у Бечу (*Bezirksgericht für Handelssachen, Wien*) утврдио је да је тужени за писање чланка ангажовао експерта у области лековитог биља, који је већ објавио већи број радова на ту тему. Тужени није имао разлога да проверава достављене текстове. С обзиром да је аутор био признати стручњак, није се могао сматрати ни „уобичајено неспособним“ ни „свесно опасним“ лицем у смислу одредбе пар. 1315. Општег грађанског законика Аустрије (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*), која се односи на одговорност за радње трећих лица. С друге стране, ако је изворни чланак који је предао аутор био исправан, али се грешка поткрала током поступка производње, суд је сматрао да је тужени одговоран само ако је заиста гарантовао тачност садржаја свог издања. Истакнуто је да је Кронен-цајтунг таблоид у коме се информације представљају у кратким чланцима, писаним на забаван, једноставан и лако разумљив начин. Чланак се, дакле, не би могао посматрати на исти начин као да је објављен у научном или стручном часопису или публицистичком делу, па се и очекивања читалаца, такође, разликују. Будући да се није могла претпоставити обавеза гарантовања тачности садржаја чланка, произилази да тужени није одговоран за погрешно наведено време лечења. Привредни суд у Бечу (*Handelsgericht Wien*) није усвојио жалбу из процесних разлога. Између осталог, због тога што се тужилац први пут у жалби позвао на околности којима се поткрепљује одговорност туженог без обзира на кривицу. Вид. Мишљење општег правобраниоца Хогана (*Hogan*) од 15. априла 2021. у предмету C-65/20 VI v *KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG*, ECLI:EU:C:2021:298 (даље у фуснотама: Мишљење општег правобраниоца), тач. 13-15.

⁸ Питање очигледно није било правилно артикулисано у поступцима пред нижим судовима. Тек су пред Врховним судом Аустрије (*Oberster Gerichtshof*) постали јаснији аргументи у прилог објективне одговорности туженог према аустријском Закону о одговорности за производе (*Bundesgesetz vom 21. Jänner 1988 über die Haftung für ein fehlerhaftes Produkt* – Савезни закон од 21. јануара 1988. о одговорности за неисправне производе) и, у ширем смислу, Директиви. Одлуком од 21. јануара 2020. године, тај суд је одбио приговор према коме нису били испуњени услови за испитивање објективне одговорности, иако је током првостепеног поступка тужилац своје тврдње темељио управо на одговорности због кривице. Вид. Мишљење општег правобраниоца, тач. 16. Питање да ли може или треба да постоји одговорност према другим одредбама аустријског права је сасвим одвојено. Пошто је то у потпуности ствар суда који је упутио захтев, није обухваћено овим разматрањима. Таква потенцијална одговорност очигледно није искључена Директивом (уводна изјава 13. и чл. 13).

⁹ Пресуда, пар. 19. и 20.

природе ствари, а не датих савета. Интелектуална достигнућа, као што су новински ступци, не могу се квалификовати као производи у смислу чл. 2. Директиве. У супротном, подручјем примене те директиве, којом се предвиђа строга (објективна) одговорност произвођача, биле би обухваћене све идеје у писаном облику. Информације би требало да буду искључене, јер би било произвољно повезати одговорност за неисправне производе с околношћу да су информације изложене у физичком облику.¹⁰ Суд који је упутио захтев даље наводи да се други део правне теорије залаже за проширење одговорности на случајеве у којима штета произилази из неодговарајуће интелектуалне услуге. „Произвођачи“ одговорни за штету проузроковану неисправношћу свог „производа“ били би издавач, аутор и штампарија. Сматра се да се одговорност аутора књига, власника медија или издавача може утврдити на основу Директиве због садржаја штампаног дела, с обзиром да се оно управо због њега прибавља.¹¹ Стога, потрошачева очекивања у погледу таквог производа нису ограничена на штампано дело као објект, него се односе и на његов садржај.¹² У тим околностима, Врховни суд Аустрије (*Oberster Gerichtshof*) прекинуо је поступак и упутио Суду правде следеће претходно питање: Да ли чл. 2. Директиве у вези са њеним чл. 1. и 6. треба тумачити на начин да се (неисправним) производом сматра и физички примерак дневних новина који садржи у стручном смислу нетачан здравствени савет који, када се следи, узрокује штету по здравље?¹³

3. О претходном питању

У складу са устаљеном праксом Суда правде, при тумачењу одредбе права ЕУ треба узети у обзир не само њену формулацију, која је „увек полазиште и истовремено граница сваког тумачења“,¹⁴ него и контекст у коме се налази, као и циљеве прописа чији је део. Историјат одредбе такође може открити

¹⁰ Пресуда, пар. 21.

¹¹ Врховни суд Аустрије, у том смислу, истиче да се објављена дела попут приручника, водича и карата продају јер крајњи потрошач очекује да ће од њих добити конкретна упутства. Ако би се, нпр., у рецепту из књиге или новина погрешно навела доза одређеног састојка која би била штетна по људско здравље, било би неуобичајено да лице које је услед тога претрпело штету нема никаква права према Директиви, док би у случају да је та иста прекомерна количина грешком додата прерађеном производу који потрошач купи, тај потрошач могао тужити произвођача производа на основу објективне одговорности. Вид. Мишљење општег правобраниоца, тач. 17.

¹² Пресуда, пар. 22.

¹³ Пресуда, пар. 23.

¹⁴ Вид. Мишљење општег правобраниоца Трстењак (*Trstenjak*) од 18. фебруара 2009. у предмету *C-33/08 Agrana Zucker GmbH v Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft*, ECLI:EU:C:2009:99, тач. 37.

елементе релевантне за њено тумачење.¹⁵ Према чл. 2. Директиве, израз производ означава све покретне ствари, чак и ако су део друге покретне или непокретне ствари, а такође и електричну енергију.¹⁶ Јасно је да услуге нису обухваћене.¹⁷ Структура Директиве потврђује такво тумачење.¹⁸ У том погледу ваља приметити да је појам производа дефинисан у општем контексту одговорности произвођача за штете проузроковане неисправношћу његових производа. Као што произилази из треће уводне изјаве Директиве, систем одговорности који се њоме уређује може се применити само на покретне ствари које су предмет индустријске производње или се употребљавају за грађење непокретности или се у њих уграђују.¹⁹ Заштита потрошача захтева, као што је наведено у четвртој уводној изјави Директиве, да сви произвођачи укључени у производни процес буду одговорни у мери у којој је њихов готов производ, саставни део или било која сировина коју су испоручили била

¹⁵ Вид. Пресуда Суда правде (прво веће) од 9. октобра 2019. у предмету C-548/18 *BGL BNP Paribas SA v TeamBank AG Nürnberg*, ECLI:EU:C:2019:848, пар. 25. и тамо наведена судска пракса.

¹⁶ У делу правне теорије предлаже се да производ чак и не мора да буде материјалан да би се сматрао производом у смислу чл. 2. Директиве. Овим би се отворила могућност да се информације садржане у новинама – а не новине као такве – сматрају производом. Комисија тврди да је појам производа широк (иако, по њеном мишљењу, мора бити индустријски произведен). Истиче да, док се у пар. 4. аустријског Закона о одговорности за производе производ одређује као „било која покретна материјална имовина“, квалификација материјална није садржана у тексту чл. 2. Директиве. Том одредбом је обухваћена и електрична енергија. Ова расправа је још израженија када је реч о софтверу, код којег је чак и пренос путем материјалног носача постао реткост и уобичајен начин на који се сада преноси је преузимањем (*downloading*). (Вид. Мишљење општег правобраниоца, тач. 25. фн 10) Чини се да Комисија у Извештају о утицају вештачке интелигенције, интернета ствари и роботике на сигурност и одговорност не иде толико далеко *de lege lata*, јер предлаже да, иако је дефиниција производа из Директиве широка, њено подручје примене би се могло додатно разјаснити како би се боље одразила сложеност нових технологија (стр. 14).

¹⁷ Пресуда, пар. 27.

¹⁸ Пресуда, пар. 28.

¹⁹ Првобитно је примена Директиве 85/374 била ограничена на „покретне ствари које су индустријски произведене“. Директивом 1999/34, којом је измењена Директива 85/374, уклоњен је изузетак који се односио на „примарне пољопривредне производе и дивљач“ (иако су државе чланице могле и те производе да обухвате националним прописима), што је имало за циљ да се прошири њен делокруг. То је потврђено и у пракси Суда правде применом Директиве на производ који очигледно није био индустријски произведен. Реч је о пресуди Суда правде (пето веће) од 10. маја 2001. у предмету *Veefald* (C-203/99, EU:C:2001:258) у коме је бубрег пре пресађивања испран перфузионом течносту, произведеном у болничком диспанзеру, за коју се показало да је била неисправна, што је орган учинило неупотребљивим за трансплантацију.

неисправна. У том контексту чл. 1. Директиве,²⁰ у светлу њене друге уводне изјаве, прописује се принцип строге (објективне) одговорности произвођача, дефинисаног у чл. 3. као произвођач готовог производа, произвођач било које сировине или произвођач саставних делова и свако лице које се стављањем свог имена, жига или другог препознатљивог обележја на производ представља као његов произвођач, за штету проузроковану неисправним производом.

Из претходних разматрања је очигледно да услуге не спадају у делокруг Директиве. Ипак, да би се одговорило на питање суда који је упутио захтев, требало би испитати да ли здравствени савет који, по својој природи, представља услугу може, када је уграђен у физички предмет – у овом случају, штампане новине – довести до неисправности тог дневног листа зато што се показао нетачним.²¹ Према одредби чл. 6. Директиве, која се сматра једном од кључних,²² производ је неисправан када не пружа сигурност која се с правом (оправдано) може очекивати, узимајући у обзир све околности, а нарочито представљање производа, употребу производа која се разумно могла очекивати и време када је стављен у промет. У складу са шестом уводном изјавом Директиве, ту оцену треба извршити с обзиром на разумна очекивања шире јавности.²³ Сигурност која се може очекивати мора се, дакле, проценити узимајући у обзир, између осталог, предвиђену намену, објективне карактеристике и својства датог производа и специфичне захтеве групе корисника којој је производ намењен.²⁴

У овом случају, предметна услуга, тј. давање нетачног савета, није повезана са штампаним дневним листом који је њен преносник.²⁵ Тачније, она

²⁰ Њеним чл. 1. се одређује да је произвођач „одговоран за штету проузроковану неисправношћу свог производа“.

²¹ Пресуда, пар. 32.

²² Иванчевић, К., *Грађанскоправна одговорност произвођача за штету од неисправног производа*, Правни записи, бр. 2/2012, стр. 335.

²³ Пресуда Суда правде (четврто веће) од 5. марта 2015. у спојеним предметима C-503/13 и C-504/13 *Boston Scientific Medizintechnik GmbH v AOK Sachsen-Anhalt – Die Gesundheitskasse and Betriebskrankenkasse RWE*, ECLI:EU:C:2015:148, пар. 37.

²⁴ Исто, пар. 38.

²⁵ Поједини правни писци (додуше расправљајући о немачком закону о одговорности за производе, којим је имплементирана Директива) тврде да се материјални медиј не може, у ту сврху, одвојити од његовог садржаја. Сходно томе, предлаже се примена режима строге одговорности који произилази из Директиве на недостатке производа као таквог, као и на његов интелектуални садржај. Аргументи у прилог овом ставу заснивају се првенствено на сврси прописа о одговорности за производе, а то је заштита потрошача. Као пример ситуације обухваћене Директивом која је, према наведеном мишљењу, у великој мери слична ситуацијама које укључују нетачне информације које проузрокују телесне повреде, наводи се ситуација у којој производ који би требало да упозори на одређену опасност – као што је детектор дима – не ради исправно. Због недостатка упозорења не предузимају се примерене мере (нпр., напуштање зграде у пламену), што

се не односи ни на његову презентацију, ни на његову употребу. Стога није део елемената који су својствени штампаним новинама и који, сами по себи, омогућују оцену да ли је тај производ неисправан.²⁶ Штавише, чињеница да се у Директиви не предвиђа могућност одговорности за неисправне производе у погледу штете проузроковане услугом, чији је само медиј производ, упућује на намеру законодавца ЕУ. Ограничења подручја примене те директиве резултат су сложеног уравнотежавања, између осталог, различитих интереса.²⁷ Дакле, одговорност пружалаца услуга и одговорност произвођача готових производа чине два различита режима одговорности, јер се делатност пружалаца услуга не може изједначити са делатношћу произвођача, увозника и добављача.²⁸ Као што то, такође, произилази из неуспешног предлога Директиве о одговорности пружалаца услуга,²⁹ с обзиром на посебна обележја услуга, систем одговорности који се примењује на пружаоце треба да буде уређен посебним прописом.³⁰ Иако би могло бити исправно рећи да је све теже разликовати

заузврат доводи до повређивања. Други пример је квар дијагностичког уређаја ако тај квар значи да здравствено стање остаје недијагностиковано и стога нелечено. Ови аутори виде сличну паралелу са случајевима у којима упутство за употребу производа садржи нетачне информације. Као у случају нетачних информација у штампаном медију, опасност не произилази из физичког квалитета производа, већ из чињенице да читаоци следе (нетачна) упутства која су у њима садржана. Вид. Мишљење општег правобраниоца, тач. 28. О одговорности за штету због недостатака производа у немачком праву вид. Манић, С., *Објективна одговорност за штету од производа с недостатком*, Европско законодавство, бр. 61-62/2017, стр. 201-214.

²⁶ Пресуда, пар. 36. Уп. Machnikowski, P., *Product Liability for Information products?: The CJEU Judgment in VI/KRONE -Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, 10 June 2021 [C-65/20]*, *European Review of Private Law*, 1-2022, стр. 197.

²⁷ Вид. Пресуда Суда правде (велико веће) од 21. децембра 2011. у предмету *C-495/10 Centre hospitalier universitaire de Besançon v Thomas Dutrueux and Caisse primaire d'assurance maladie du Jura*, ECLI:EU:C:2011:869 (даље у фуснотама: Пресуда у предмету *C-495/10 Dutrueux*), пар. 22. и тамо наведена судска пракса. Томе у прилог говори и чињеница да је Директива усвојена девет година након првог предлога Комисије да се уреди ова област. Вид. Јовановић Zattila, M., *Одговорност за неисправни производ као облик заштите потрошача у праву ЕУ*, Зборник радова: Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије, књ. 3, Ниш, 2009, стр. 39.

²⁸ Вид. Пресуда у предмету *C-495/10 Dutrueux*, пар. 32. и 33.

²⁹ Који је Комисија поднела 9. новембра 1990. године (СОМ(90) 482 final, ОЈ 1991 С 12, р. 8).

³⁰ Пресуда, пар. 38. Комисија је већ навела у својој Зеленој књизи о одговорности за неисправне производе (*Green Paper Liability for defective products*, СОМ(1999) 396 final, р. 7) да неисправне услуге нису обухваћене Директивом. Ово је у складу са чињеницом да је предложила Директиву о одговорности пружалаца услуга. Предлог је касније повучен (СОМ(94) 260 final). У тач. 2.8 Мишљења Економског и социјалног комитета о предлогу Директиве о одговорности пружалаца услуга (ОЈ 1991 С 269, р. 40) указује се на проблеме до којих би таква директива могла довести: „Када се погледа овај предлог,

производе и услуге због технолошког напретка,³¹ таква оцена, која би могла навести законодавца да делује, ипак не дозвољава да се Директива примени изван околности у којима се, с обзиром на њен јасан текст, тренутно примењује. Ово је тачно, утолико пре, јер би проширење њене примене на случајеве када су информације садржане у покретној ствари довело до других недоследности. Зашто би, нпр., постојала објективна одговорност за информације садржане у штампаној публикацији, али не и за савете дате на радију или телевизији?³² Сходно томе, нетачан здравствени савет, објављен у штампаном дневном листу, који се односи на употребу другог физичког предмета, не спада у предметну област примене Директиве и не може довести до неисправности тих новина и, на основу те директиве, до објективне одговорности „произвођача“, без обзира на то да ли он издаје или штампа те новине или је, пак, аутор чланка.³³ Ако би такви савети били обухваћени делокругом Директиве, не само да би дошло до порицања разликовања између производа и услуга, већ би, исто тако, издавачи новина били објективно одговорни, без могућности или с веома ограниченом могућношћу да се те одговорности ослободе.³⁴ Таква последица би угрозила циљ, наведен у седмој уводној изјави Директиве, а који се састоји у правичној подели ризика између оштећеног лица и произвођача.³⁵ Такође, мора се навести, као што је то учинила Комисија у свом писаном исказу, да, иако строга (објективна) одговорност за неисправне производе предвиђена Директивом није применљива на случај као што је овај у главном поступку, то не искључује могућност примене других система (не)уговорне одговорности по другим основама, као што је гаранција за скривене недостатке или одговорност због кривице (субјективна одговорност).³⁶

јасно је да би се његовим спровођењем зауставила сва истраживања и иновације у областима деловања слободних професија. То би довело до дефанзивне медицине, дефанзивног правног, пословног и пореског саветовања и дефанзивног пружања савета од стране архитеката, инжењера и извођача грађевинских радова. То није био циљ који су потрошачи имали у виду.“

³¹ Комисија се такође осврнула на ово у свом Извештају Европском парламенту, Савету и Европском економском и социјалном комитету о утицају вештачке интелигенције, интернета ствари и роботике на сигурност и одговорност (стр. 13. и 14).

³² Мишљење општег правобраниоца, тач. 30. Могао би се додати и интернет.

³³ Пресуда, пар. 39.

³⁴ Што је несумњиво строга одговорност од оне која се заснива на пропусти да се води разумна пажња приликом добијања или провере информација. То би имало „ефекат хлађења“ (*chilling effect*) и такође би угрозило слободу изражавања уопште, а посебно слободу штампе. Machnikowski, P., *нав. чланак*, стр. 196. и 199.

³⁵ Пресуда, пар. 40.

³⁶ Пресуда, пар. 41. Вид. такође Пресуда Суда правде (пето веће) од 25. априла 2002. у предмету C-183/00 *María Victoria González Sánchez v Medicina Asturiana SA*, ECLI:EU:C:2002:255, пар. 31.

Имајући у виду наведена разматрања, одговор на постављено питање је да чл. 2. Директиве, у вези с њеним чл. 1. и 6, треба тумачити тако да примерак штампаних новина који, бавећи се парамедицинском темом, даје нетачан здравствени савет који се односи на употребу биљке и чије придржавање се показало штетним по здравље читаоца тог дневног листа, не представља неисправан производ у смислу тих одредби.³⁷

4. Закључак

Одвајајући здравствени савет од штампаног примерка новина и квалификујући га као услугу, није изненађујуће да је Суд правде релативно брзо дошао до закључка да ова информација није обухваћена предметном облашћу примене Директиве. Пресудом, међутим, није потврђено да ли се све штампане информације које нису у вези са представљањем или употребом производа могу сматрати услугом. Избегавајући колико год је могуће да се ослони на разлику између материјалних и нематеријалних аспеката производа,³⁸ фокусирајући се притом на разлику између услуга и производа, чини се да је Суд правде покушао да не утиче на јавну расправу о потреби прилагођавање правила о грађанскоправној одговорности новој стварности која је све више дигитална. То му омогућава да настави да развија своју праксу на доследан начин, који ће вероватно издржати могуће будуће законодавне промене, без потребе да већ утврђује под којим условима дигитални садржај и посебно софтвер подлежу одговорности за производ.³⁹ С друге стране, овим се препушта Комисији да одлучи да ли да само пружи смернице за примену важећег права о одговорности за производе или да предложи измене и допуне Директиве.

³⁷ Пресуда, пар. 42. и изрека.

³⁸ За разлику од општег правобраниоца Хогана. Вид. његово мишљење, тач. 22, 31-34.

³⁹ Утврђивање да штампани здравствени савет (и било која друга информација у новинама) представља услугу не значи нужно да се исто може рећи и за дигитални садржај. Подаци у дигиталном облику се могу упоредити са штампаним информацијама и, према томе, за ову врсту дигиталног садржаја може вредети аналогија. Софтвер, међутим, не само да преноси информације, већ представља и оперативни ентитет који се може директно користити као традиционална потрошачка роба за специфичну сврху за коју је осмишљен. Ово је основна разлика којом се може оправдати другачија квалификација у контексту одговорности за производ. Van Gool, E., *Case C-65/20 Krone: Offering (some) clarity relating to product liability, information and software*, 19 January 2022, доступно на: <https://europeanlawblog.eu/2022/01/19/case-c-65-20-krone-offering-some-clarity-relating-to-product-liability-information-and-software/>, 09.09.2022; Twigg-Flesner, Ch., *The Tale of the Grating Horseradish – Case Note on VI v KRONE-Verlag (Case C-65/20 VI)*, *Journal of European Consumer and Market Law*, Issue 6/2021, стр. 265; Machnikowski, P., *нав. чланак*, стр. 200.

*Jovan Vujičić, Ph.D.,
Assistant Professor*

THE SCOPE OF THE PRODUCT LIABILITY DIRECTIVE: THE *KRONE – VERLAG* CASE

Summary

*The Court of Justice of the EU in the judgment in the *KRONE – Verlag* case established that Article 2 of the Product Liability Directive, read in the light of Articles 1 and 6 thereof, must be interpreted as meaning that a copy of a printed newspaper that, concerning paramedical matters, gives inaccurate health advice relating to the use of a plant which, when followed, has proved injurious to the health of a reader of that newspaper, does not constitute a defective product within the meaning of those provisions. By avoiding as much as possible to rely on the distinction between material and immaterial aspects of products, while focusing on the distinction between services and products, it seems that the Court of Justice tried not to influence the public debate on the need to adapt the rules on civil liability to the new reality that is increasingly digital. This allows it to continue to develop its case-law in a consistent manner, which is likely to withstand possible future legislative changes, without the need to already determine under what conditions digital content and especially software are subject to product liability.*

Key words: *Product Liability Directive, concept of defective product, consumer protection.*

Литература

Van Gool, E., *Case C-65/20 Krone: Offering (some) clarity relating to product liability, information and software*, 19 January 2022, доступно на: <https://europeanlawblog.eu/2022/01/19/case-c-65-20-krone-offering-some-clarity-relating-to-product-liability-information-and-software/>, 09.09.2022.

Иванчевић, К., *Грађанскоправна одговорност произвођача за штету од неисправног производа*, Правни записи, бр. 2/2012.

Јовановић Zattila, М., *Одговорност за неисправни производ као облик заштите потрошача у праву ЕУ*, Зборник радова: Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије, књ. 3 Ниш, 2009.

- Манић, С., *Објективна одговорност за штету од производа с недостатком*, Европско законодавство, бр. 61-62/2017.
- Machnikowski, P., *Product Liability for Information products?: The CJEU Judgment in VI/KRONE -Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, 10 June 2021 [C-65/20]*, *European Review of Private Law*, no. 1-2022.
- Twigg-Flesner, Ch., *The Tale of the Grating Horseradish – Case Note on VI v KRONE-Verlag (Case C-65/20 VI)*, *Journal of European Consumer and Market Law*, Issue 6/2021.
- Whittaker, S., *European Product Liability and Intellectual Products*, *The Law Quarterly Review*, Vol. 105, Jan. 1989.